

Наддніпрянищини і Надчорномор'я. Трипільські селища розташовувалися на високих рівних місцях поблизу рік, мали чітке планування. Житла були наземні, мазались глиною. В середині були піч, лежанка і вівтар-жертovníк. Основним заняттям трипільців було землеробство (вирощували пшеницю, ячмінь, просо, бобові). Трипільські племена розводили худобу, свиней, овець, кіз, коней. Ремеслами трипільців були кушнірство, прядіння і ткацтво. Високого художнього та технічного рівня у трипільців досягло керамічне виробництво. Лад трипільського суспільства був близький до військової демократії (виникли військові загони). Трипільське суспільство було конфедерацією племінних союзів, і в основі суспільного устрою лежали матріархальні, а згодом патріархальні відносини.

Таким чином, трипільська культура – багатогранна і самобутня. Її характерними ознаками в економічній сфері були зернове землеробство, тваринництво; у сфері суспільних відносин – перехід від матріархату до патріархату, зародження міжплемінних об'єднань та елементів приватної власності; у сфері побуту – побудова великих глиняних будівель, утворення протоміст з населенням майже 15–20 тис. мешканців; у духовній сфері – домінування символів родючості, матеріалізації їх у символи добробуту (жіночі статуетки, зображення сонця, місяця, води та ін.)

З приводу занепаду Трипільської культури є кілька гіпотез: 1) порушення екологічного балансу, що було пов'язано з екстенсивним веденням господарства, 2) похолодання клімату, 3) внутрішні протиріччя, 4) наслідок експансії агресивних племен. Сучасні археологічні дослідження підтверджують, що окремі елементи трипільської культури (система господарства, топографія поселень, декоративний розпис будинків, мотиви орнаменту і кераміки та інше) стали невід'ємною частиною сучасної української культури.

Вовк Н. С.

НУ «Львівська політехніка»

СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ ПІД ЧАС УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ВІЙНИ

Початок формування та становлення боєздатної УГА тісно пов'язаний не лише з організацією її бойових частин, але й добре налагодженою системою зв'язку. Як зазначає дослідник М. Литвин, війська зв'язку зародилися, власне, під час Першолистопадового зриву і битви за Львів. Так, першим референтом НКГА і командиром відділу зв'язку у Львові був поручик Я. Кузьмович. Вже на першому етапі українсько-польської війни силами невтомних ентузіастів – старшин служби зв'язку було зібрано велику кількість технічного майна і споруджено військові телефонні і телеграфні станції, комутатори. Згідно з ухвалою уряду Військовий секретаріат перебрав у грудні 1918 р. всю систему зв'язку країни.

Робота з втілення проекту в життя розпочалася одразу після його прийняття. Було видано ряд потрібних доручень, що отримали схвалення серед кіл українського урядництва. Першим кроком в провадженні проекту стало відновлення секції консервації телеграфів і поповнення складу служби військовими і новобранцями, які під керівництвом досвідчених українських майстрів і підстаршин зв'язку розпочали ремонт лінії. У результаті реорганізації було сформовано чітку систему і структуру служби зв'язку. Її очолили здібні старшини, референти зв'язку сотник Ярослав Кузьмович (НКГА), поручники Семен Цап (Перший корпус), Михайло Влох (Другий корпус), Ігнатенко (Третій корпус). Насамперед вони дбали про боєздатність служби зв'язку фронтових частин і підрозділів. Кожна з них була укомплектована відділами зв'язку і забезпечувала телефонний зв'язок від корпусу до сотні, батареї. НКГА мала телефонну сотню (близько 50 вояків), штаб корпусу – відділ до 30 зв'язківців, бригади – 6-9, курені 3-4, сотні 1-2 зв'язківців. Вони були оснащені польовими комутаторами і телефонними апаратами: австрійськими, німецькими, російськими, американськими, навіть японськими. Було встановлено постійний зв'язок Уряду ЗУНР з усіма Окружними Командами і Повітовими Комісаріатами, з Директорією в Києві. Водночас через Будапешт і Відень було встановлено зв'язок із європейськими державами.

До частин Окружних Команд прикріплювали молодих старшин зв'язку, як телефонних референтів для встановлення справного зв'язку в своїх округах і збирання залишку телеграфного матеріалу після війни. Для того, щоб запобігти недостатці телефонних апаратів у війську, були реквізовані всі приватні телефони.

Як зазначає очевидець першо-листопадових подій у Львові сотник УГА інженер Роман Білинський, «... в лютому 1919 р. телефон і телеграф навіть у запіллі працював не гірше, як було за Австрії, хоч і обтяження його в троє більше...».

Таким чином, служба зв'язку УГА відігравала важливу роль в побудові й обороні української державності. Тому вивчення зародження і формування УГА займає належне місце в українській історії та ще раз доводить незаперечну істину: без сильної, боєздатної та добре вишколеної армії Україна не могла і не зможе в майбутньому існувати як самостійна, незалежна держава.

Гавриленко С.С., Савич А.В.

НМетАУ

ПРИЧИНИ ТА ІСТОРИЧНІ УМОВИ ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Більш-менш достовірні відомості про українських козаків з'являються з кінця XV ст. (перші історичні згадки датуються 1489 р., хроніка Мартина Бельського, та 1492 р., лист Великого князя Литовського Олександра до кримського хана Менглі-Гірея). Проте слід мати на увазі, що ці дати появи